

УДК 332.2:332.3

А. М. Третяк,

д. е. н., професор, член-кореспондент НААН України,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1154-4797>

В. М. Третяк,

д. е. н., професор, Сумський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6779-1941>

І. П. Гетманьчик,

к. е. н., Боярський фаховий коледж

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2321-2420>

Р. А. Третяк,

к. е. н., Національний авіаційний Університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4980-3002>

Н. А. Третяк,

к. е. н., старший дослідник, Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7602-8606>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.17.21

ЗЕМЛЕВПОРЯДНИЙ ПРОЦЕС ЯК БАЗОВА ОСНОВА У ПРИЙНЯТТІ ПРАВОМІРНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ТА ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ

A. Tretiak,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief Researcher, Bila Tserkva National Agrarian University

V. Tretiak,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Sumy National Agrarian University

I. Hetmanchuk,

PhD in Economics, Boyar Vocational College of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

R. Tretiak,

PhD in Economics, National Aviation University

N. Tretiak,

PhD in Economics, Senior Researcher,

Institute for demography and life quality problems of the National academy of sciences of Ukraine

THE LAND PLANNING PROCESS AS THE FUNDAMENTAL BASIS FOR MAKING LAWFUL MANAGEMENT AND PROJECT DECISIONS

У статті досліджено землевпорядний процес як базову основу у прийнятті правомірних управлінських та проектних рішень землевпорядниками та іншими учасниками цього процесу. Для розуміння сутності землевпорядного процесу в системі землевпорядкування в Україні приведена логічно-змістовна схема, яка показує, що землевпорядний процес є об'єднуючою ланкою між землевпорядною діяльністю, об'єктами та суб'єктами при розробленні заходів землеустрою та землевпорядними діями направленними на реалізацію проектних рішень документації із землеустрою або землевпорядно-організаційних чи інженерно-технічних дій щодо управлінських заходів. Розроблена концептуальна модель землевпорядного процесу на сучасному етапі розвитку системи землевпорядкування в Україні. Разом з тим, процедура діяльності землевпорядника щодо землевпорядної діяльності викладена у Законі України "Про землеустрій" без системно, тобто без урахування стадій процесу.

This article explores the land planning process as a specific type of activity, regulated by land or land planning procedural law, involving land management authorities, land planning practitioners, and other individuals and legal entities. This activity is directed toward developing measures and actions to regulate land relations, planning, organization, and administration of land use development through land planning methods. The land planning process, as a branch of land law, is one of the legal branches in Ukraine. It encompasses a set of legal norms regulating the activities of land management authorities, land planning practitioners, and other individuals and legal entities involved in land management and land planning activities during land planning procedures. As a branch of science, the land planning process pertains to the field of land planning science. Its research subject is land planning procedural law and its application practice, with the goal of providing recommendations for improving legislation and the practice of land planning process participants. As an academic discipline, the land planning process is studied in higher educational institutions within land planning faculties and departments, focusing on land planning procedural legislation and the land planning process as a component of land planning science. The article examines the land planning process as a fundamental basis for making legitimate management and project decisions by land planners and other participants in the process. To understand the essence of the land planning process within the land organization system in Ukraine, a logical-content scheme is presented. This scheme demonstrates that the land planning process serves as a unifying link between land planning activities, objects, and subjects in the development of land organization measures and land planning actions aimed at implementing project decisions of land organization documentation or land planning-organizational or engineering-technical actions related to management measures. A conceptual model of the land planning process at the current stage of development of the land organization system in Ukraine is also developed. However, the procedure of land planning activity as described in the Law of Ukraine "On Land Management" lacks systemic consideration, particularly in accounting for process stages. The main tasks of the land planning process are identified as follows: highlighting the specificities of land use as a territorial basis, natural resource, and principal means of production; ensuring equality of land ownership rights among citizens, legal entities, territorial communities, and the state; non-interference by the state in the exercise of land ownership, use, and disposal rights by citizens, legal entities, and territorial communities, except as provided by law; ensuring rational land use and protection; guaranteeing land rights; and prioritizing environmental safety requirements.

Ключові слова: земельпорядний процес, землеустрій, система земельпорядкування, землекористування, земельпорядна наука.

Key words: land planning process, land organization, land planning system, land use, land planning science.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У статті 152 "Землевпорядний процес" Земельного кодексу Української РСР зазначається, що "землеустрій провадиться за рішенням органів державної влади, ініціативою земельпорядних органів або за клопотанням заінтересованих землекористувачів. Землевпорядний процес складається з підготовчих робіт, складання проекту землеустрою, розгляду і затвердження проекту, перенесення його в натуру, оформлення і видачі земельпорядних документів, авторського нагляду за здійсненням проекту землеустрою" [1]. Проте, в теперішньому земельному законодавстві цей термін відсутній. Вважаємо, що це є причиною великої кількості правопорушень у системі управління земельними ресурсами, розробленні земельпорядної документації, веденні земельного кадастру тощо.

Так, під "землевпорядним процесом" у попередніх наших дослідженнях авторами розумілося "сукупність реальних дій суб'єктів земельпорядних процесуальних правовідносин", де у прикладному аспекті "загальний порядок виконання окремих земельпорядних дій" [2].

Відмітимо, що за даними Департаменту запобігання та виявлення корупції в земельній галузі в числі Топ-30 корупційних ризиків в Україні є такі основні порушення [3]: "конфлікт інтересів при складанні документації інженерами-землевпорядниками; безкоштовна передача земельних ділянок фіктивним житлово-будівельним кооперативам; корупційна зміна цільового призначення земельної ділянки; зловживання при укладанні договорів про спільну діяльність (спільну обробку ділянки); передача прав на земельну ділянку в обхід процедури

аукціонів; протиправна забудова на землях, які передані підприємствам, установам та організаціям на праві постійного користування; відмова від права постійного користування земельною ділянкою на користь третіх осіб; незаконне виведення особливо цінних земель через механізм отримання ділянки для обслуговування будинку; продаж інформації про місце розташування вільних земельних ділянок; погодження відведення земельної ділянки за процедурою безоплатної приватизації за неправомірну вигоду; підроблення рішень органів місцевого самоврядування про відведення земельної ділянки; залучення фіктивних заявників для виведення земельних ділянок шляхом використання механізму безоплатної приватизації; отримання неправомірної вигоди за реєстрацію земельної ділянки та інші". Крім того, здійснений ними стратегічний аналіз корупції свідчить, що серед джерел корупційних ризиків є "відсутність законодавчо-нормативного регулювання землевпорядного процесу" [3].

Як у своєму дослідженні зазначають, Г.І. Шарий, С.В. Нестеренко та Л.В. Москаленко, що "більше перешкод на шляху отримання землі й заснування власної справи створює чинна бюрократична система, то більше громадян переводять свій бізнес у тінь і живуть в економічному підпіллі. За офіційними даними, таких тіньовиків у країні нині 53%, а за неофіційними до 70 %" [4].

Для захисту суспільства і держави, а також фахівців із землевпорядкування, від земельних правопорушень у сферах землеустрою, земельного кадастру, оцінки земель, управління земельними ресурсами та землекористуванням, необхідне забезпечення того, щоб кожний, хто є учасником процесу у зазначених сферах не мав можливості здійснювати правопорушення. Отже, землевпорядний процес має бути "детально врегульованим законом і полягати у не допущенні порушень земельного законодавства та подвійного трактування землевпорядних дій як фахівцями із землевпорядкування, так, і органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органів, а також експертами судової землевпорядної експертизи" [5].

У цьому питанні на основі багаторічного досвіду сформувалось розуміння чітко визначеної системної діяльності у сферах землеустрою, земельного кадастру, оцінки земель, управління земельними ресурсами та землекористуванням і ця діяльність у загальному виді, на нашу думку, і є землевпорядним процесом.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є дослідження сутності землевпорядного процесу як базової основи у прийнятті правомірних управлінських та проектних рішень у сферах землеустрою, земельного кадастру, оцінки земель, управління земельними ресурсами та землекористуванням.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Землевпорядно-процесуальну діяльність переважно здійснюють фахівці із землевпорядкування та спеціально уповноважені державні органи і посадові особи: землевпорядники — виконавці землевпорядних робіт, управлінці системи Держгеокадастру України, територіальних громад, підприємств, корпорацій тощо. Саме вони надають їй цілеспрямований характер, визначають її напрями, тобто здійснюють землевпорядне провадження у процесі здійснення землеустрою, ведення земельного кадастру, проведення земельно-оціночних робіт, регулювання земельних відносин, адміністрування землекористування, здійснення оцінки якості землевпорядної документації сертифікованими землевпорядниками.

У землевпорядному процесі також беруть участь представники державних і громадських організацій, а також посадові, юридичні та приватні особи, які займають у ньому чітко визначене процесуальне становище: землекористувач, судовий експерт, реєстратор із земельного кадастру та інші. Вищевказані особи вступають між собою у землевпорядні правовідносини, тобто відносини врегульовані правовими нормами та правилами, закріпленими у законі або іншому нормативному акті. За своєю галузеву належністю норми, що встановлюють права та обов'язки суб'єктів цих відносин, належать до землевпорядно-процесуального права. Враховуючи надзвичайно важливе значення системи землевпорядкування, яке нами було викладено в іншому дослідженні "Землевпорядкування в Україні: розвиток на засадах новітньої інституціонально-поведінкової теорії" [6], то у розбудові демократичної правової держави, необхідність реформування землевпорядного процесу в Україні відповідно до міжнародних принципів та цінностей організації життєдіяльності населення, що обумовлюється не лише практичною необхідністю здійснення таких кроків всередині нашої держави, а й потребою виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань.

"Землевпорядний процес" як навчальна дисципліна ґрунтується на базі землевпорядної

науки та практики його застосування. При цьому дисципліна, належить до числа тих навчальних дисциплін, які посідають провідне місце у професійній підготовці землевпорядників різної спеціалізації та юристів. У реальному житті практично кожному випускникові землевпорядних факультетів, так чи інакше, доведеться зіткнутися з фактами порушень земельного законодавства. Тому глибоке вивчення землевпорядно-процесуального права та теорії землевпорядного процесу — одна з основних умов успішної роботи на посадах пов'язаних із землевпорядною діяльністю. Важливо й те, що сам землевпорядний процес дозволяє поглибити уявлення про істину, законність та справедливість, вчить уважному ставленню до людини, навіть якщо вона здійснила не правомірні дії.

Особливе значення цієї дисципліни, полягає в тому, що вона є базовою для засвоєння усіх наступних тем курсу. У зв'язку з цим (студенти) повинні чітко розуміти поняття землевпорядного процесу, його сутність, завдання, основні категорії землевпорядно-процесуальної науки, такі як "землевпорядно-процесуальні функції", "землевпорядно-процесуальні відносини", "землевпорядно-процесуальна форма", "землевпорядно-процесуальні гарантії". При цьому слід звернути увагу на те, що більшість понять землевпорядного процесу в правовій та землевпорядній науці є неоднозначними і по-різному тлумачаться у підручниках, монографіях і навчальних посібниках. Тому засвоєння цих понять, перш за все, потребує чіткого з'ясування елементів, які повинні входити до їх змісту, характерних ознак. Для цього краще проаналізувати декілька поглядів щодо визначення того чи іншого поняття, виявити ті елементи, які визнаються характерними і властивими для нього переважною більшістю науковців.

Як відомо, термін "процес" походить від латинського "processus" й означає рух, діяльність, просування вперед. У землевпорядній діяльності ці слова набувають іншого, дещо відмін-

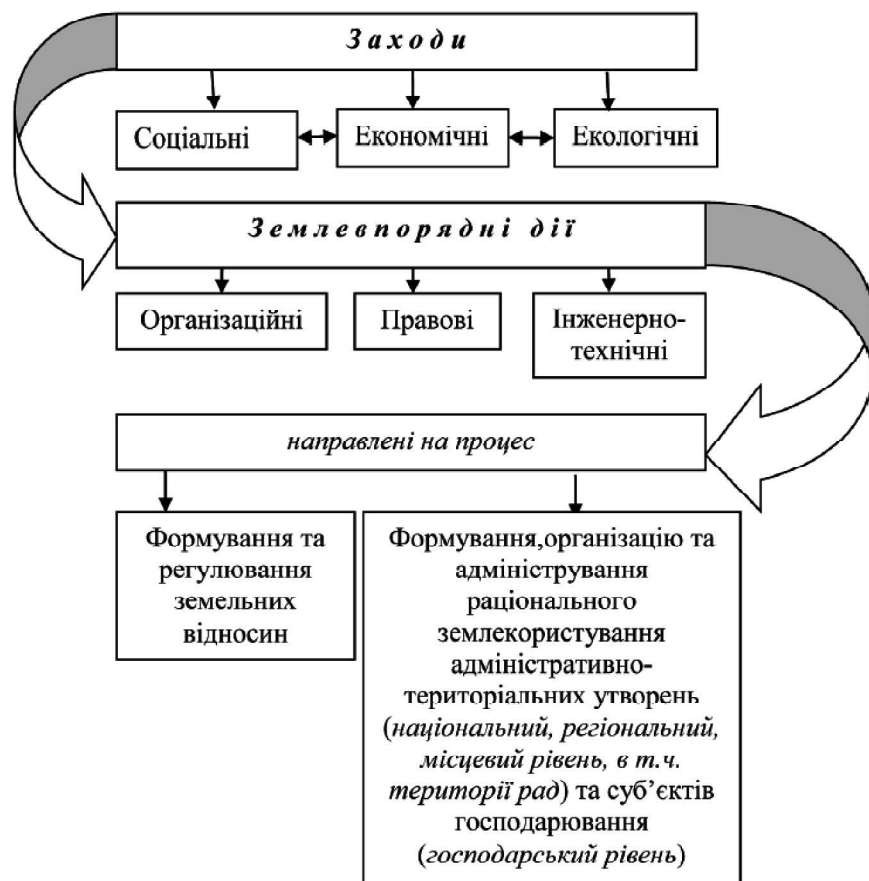

Рис. 1. Логічно-змістова схема сутності сучасного землеустрою

Джерело: [7].

ного від буквального змісту значення, а саме: "землевпорядне провадження" та "землевпорядна дія", які не застосовуються у Законі України "Про землеустрій". Проте у 2013 році А.М. Третяком було розширено поняття землеустрою, а саме, до слів "сукупність соціально-економічних та екологічних заходів" додає слова "організаційних, правових та інженерно-технічних дій" [7], що спрямовані на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних утворень, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил. На рисунку 1 приведено сутність логічно-змістову схему сутності сучасного землеустрою, який включає як землевпорядні дії, так і землевпорядний процес (рис. 1).

Для розуміння місця землевпорядного процесу в системі землевпорядкування в Україні на рис. 2 приведена логічно-змістова схема, з якої видно, що він є об'єднуючою ланкою між землевпорядною діяльністю, об'єктами та суб'єктами при розробленні заходів землеустрою та здійсненні землевпорядних дій направлених

на реалізацію проектних рішень наявних у документаціях із землеустрою або землепорядно-організаційних чи інженерно-технічних дій щодо управлінських заходів.

У цьому аспекті як синонім вживаються поняття "землепорядне проектування" або "землепорядне провадження". Разом з тим, поняття "землепорядний процес" може і повинен вживатися у таких значеннях.

Землепорядний процес як специфічний вид діяльності — це врегульована земельним або землепорядно-процесуальним законом діяльність органів управління земельними ресурсами, землепорядників-виробників за участю інших фізичних та юридичних осіб, спрямована на розроблення заходів та дій щодо регулювання земельних відносин, планування, організацію і адміністрування розвитку землекористування із використанням методів землепорядкування.

Землепорядний процес як галузь земельного права — це одна із галузей права України, сукупність правових норм, що регулюють діяльність органів управління земельними ресурсами, землепорядників-виробників, а також інших фізичних та юридичних осіб, що залучаються у сферу управління земельними ресурсами та землепорядної діяльності, під час землепорядного провадження.

Землепорядний процес як галузь науки — це галузь землепорядної науки, предметом дослідження якої є землепорядно-процесуальне право, практика його застосування, а метою — вироблення рекомендацій щодо удосконалення законодавства та практики діяльності суб'єктів землепорядного процесу.

Землепорядний процес як навчальна дисципліна — це дисципліна, яку вивчають у вищих навчальних закладах на землепорядних факультетах та кафедрах, предметом якої є землепорядно-процесуальне законодавство, а також сам землепорядний процес як складової землепорядної науки.

Розглянемо більш детально кожне із цих чотирьох понять:

1. Землепорядний процес як специфічний вид діяльності та один із видів реалізації державної влади, специфіка якого обумовлена

Рис. 2. Логічно-змістовна схема сутності землепорядного процесу у системі землепорядкування в Україні

особливістю завдань у земельній та правоохоронній сферах. Тому землепорядний процес є такою специфічною галуззю, в якій відображається правоохоронна функція держави.

Як відомо, вчинення діянь, які завдають шкоди охоронюваному законом інтересам суспільства, особи та держави обумовило виникнення завдання держави щодо боротьби з ними та вирішення соціальних конфліктів між землекористувачами або суспільством. Це завдання вирішується при здійсненні таких напрямів державної діяльності:

1) прийняття норм, які встановлюють заборонені діяння, види та розміри шкоди земельним та іншим природним ресурсам, обставини, що враховуються при встановленні такої шкоди як в процесі землекористування, так і, в процесі землепорядкування;

2) створення та діяльність органів, установ, їх посадових осіб, спрямована на запобігання та виявлення землепорядних правопорушень, а також на охорону прав та законних інтересів учасників цієї діяльності. Кількість таких органів і установ є достатньо великою, а їх діяльність — широкою і багатогранною. У ній виділяється і особливий напрям — землепорядний процес, землепорядне провадження.

На рис. 3 приведена концептуальна модель землепорядного процесу на сучасному етапі розвитку системи землепорядкування в Україні, яка відображає специфіку землепорядного впровадження.

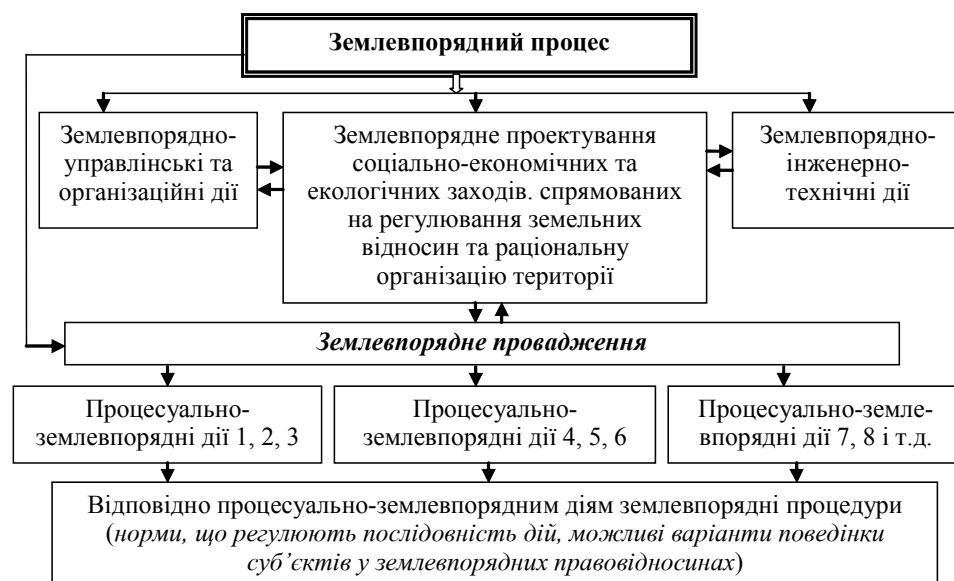

Рис. 3. Концептуальна модель землепорядного процесу на сучасному етапі розвитку системи землепорядкування в Україні

Разом з тим, процедура діяльності землепорядника щодо землепорядної діяльності викладена у Законі України "Про землеустрій" без системно, тобто без урахування стадій процесу.

Так, в одній нормі, а саме, у земельному кодексі, поєднані загальні правила вчинення землепорядних дій, які стосуються клопотань про надання земельних ділянок, погодження проектів землеустрою тощо. Ці норми досить важко сприймаються з точки зору законодавчої техніки, оскільки регламентують процедуру діяльності землепорядника не послідовно та відповідно до стадій землепорядного процесу, а хаотично, "перестрибуючи" ці стадії та змішують у собі різні за змістом частини. З точки зору законодавчої техніки, їх слід було б розбити на декілька норм у законі України "Про землеустрій".

Адже, формування управлінських чи проектних рішень — це складний процес пізнання, який включає в себе застосування методів аналізу ситуацій, проблем і способів їх вирішення з урахуванням наявних сил і засобів, оцінку альтернативних варіантів і вибір найбільш оптимального з них. Прийняття будь-якого рішення завжди передуює встановлення та оцінка відповідних аргументів (розгляд проблеми або питання, землепорядні вишукування та обстеження тощо). Неможливо уявити, щоб наприклад, суд приймав рішення без постановки питання, без розгляду аргументів на користь існування тих чи інших обставин, що мають значення для прийняття рішення.

2. Землепорядний процес як галузь права (землепорядне процесуальне право новий різновид галузі земельного права). Землепорядно-процесуальна діяльність, будучи врегульованою правом, має свою правову основу у виді землепорядно-процесуальних дій. Це відносно самостійна сукупність норм вітчизняного права, що регулюють відносини між учасниками землепорядного провадження.

3. Землепорядний процес як галузь науки. Наука землепорядно-

го процесу, як одна з галузей на стику землепорядної та юридичної наук, становить систему понять, уявлень, поглядів та ідей, що розкривають сутність землепорядного процесу, закономірності його виникнення та розвитку. Наука землепорядного процесу теоретично узагальнює досвід землепорядно-процесуальної діяльності, аналізує актуальні питання застосування земельного та землепорядного процесуального законодавства, розробляє науково-практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності кримінально землепорядної діяльності всіх суб'єктів землепорядного процесу.

4. Землепорядний процес як навчальна дисципліна. Землепорядний процес як навчальна дисципліна — частина теорії землепорядного процесу, яку мають вивчати у вищих навчальних закладах при підготовці фахівців із землепорядкування та правників. Предметом вивчення дисципліни є землепорядно-процесуальне законодавство та практика його застосування, а також наука землепорядного процесу. Землепорядний процес як навчальна дисципліна належить до фундаментальних, нормативних, обов'язкових, професійно орієнтованих землепорядних дисциплін і повинна посідати провідне місце в професійній підготовці землепорядників та юристів. Навчальна дисципліна "Землепорядний процес" ґрунтується на положеннях землепорядно-процесуального проектування, управління та права, практики їх застосування і науки землепорядного процесу. Вона вивчає діюче земельне, землепорядно-процесуальне законодавство, проце-

суальну діяльність і землепорядно-процесуальні правовідносини, теорію землепорядного процесу.

Коротко зупинимось на формах землепорядного процесу. Наразі відомо багато різних порядків землепорядного провадження, що існували в минулому, та існують сьогодні. Серед сотень особливостей і деталей такого провадження можна виявити певні істотні риси, що характеризують ту чи іншу форму землепорядного процесу. Під формою землепорядного процесу розуміють його структуру (загалом та окремих його стадій), організацію, котрими визначаються джерело виникнення, розвиток цього процесу, правове положення його суб'єктів. На форму землепорядного процесу впливають такі чинники, як державно-політичний режим, у тому числі державна політика у галузі земельних відносин та використання і охорони земель, а також рівень правової культури суспільства. Протягом усього періоду існування землепорядного процесу у різний час він набував певних рис, властивостей, які покладені в основу виділення таких історичних форм землепорядного процесу:

- 1) проектувальний;
- 2) загальний;
- 3) змішаний.

Така типологія землепорядного процесу в своїй основі має наявність чи відсутність спору рівноправних сторін, наприклад, перед незалежним судом. Якщо такий спір наявний, то процес належить до загального типу (спір вирішується органами виконавчої влади або місцевого самоврядування), якщо ні — то до проектувального. Якщо спір сторін присутній лише на деяких етапах процесу чи в окремих його інститутах, то тип процесу є змішаним (особливо у судах).

Проектувальний тип землепорядного процесу більш детально розглянутий у праці "Землепорядний процес" [2].

Загальний землепорядний процес має основні ознаки проектувального і загального та наявність земельного або землепорядно-правового спору, наявність сторін із різними за змістом земельними інтересами.

Змішаний землепорядний процес має такі основні ознаки: залежність вирішення земельного спору або рішення суду від результату змагання сторін.

Для того, щоб досягнути певного результату під час здійснення будь-якої, у тому числі землепорядно-процесуальної діяльності, необхідно вирішити ряд питань (завдань). Саме завдання, поставлені перед системою земле-

впорядкування (землеустрою), обумовлюють досягнення його цілей. Загалом завдання — це виражена у законі форма землепорядно-правової діяльності, що реалізується уповноваженими на те суб'єктами шляхом виконання наданих їм засобів для досягнення окремого та загального землепорядно-правового результату. Завдання землепорядного процесу випливають із принципів земельного законодавства, які приведені у статті 5 Земельного кодексу України [8]. Зокрема, основними завданнями землепорядного процесу є:

— виокремлення особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва;

— забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави;

— невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом;

— забезпечення раціонального використання та охорони земель;

— забезпечення гарантій прав на землю;

— пріоритету вимог екологічної безпеки.

Перелічені завдання землепорядного провадження є загальними для всіх його стадій. Водночас кожна стадія має і свої спеціальні безпосередні завдання. Виконання всіх цих завдань покладено на державні виконавчі та органи місцевого самоврядування, посадових осіб, які ведуть землепорядний процес при здійсненні управління земельними ресурсам, землепорядниками при проведенні землепорядкування.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Обґрунтовано, що землепорядний процес як специфічний вид діяльності — це врегульована земельним або землепорядно-процесуальним законом діяльність органів управління земельними ресурсами, землепорядників-виробничників за участю інших фізичних та юридичних осіб, спрямована на розроблення заходів та дій щодо регулювання земельних відносин, планування, організацію і адміністрування розвитку землекористування із використанням методів землепорядкування. Землепорядний процес як галузь земельного права — це одна із галузей права України, сукупність правових норм, що регулюють діяльність органів управління земельними ресурсами, землепорядників-виробничників, а також інших

фізичних та юридичних осіб, що залучаються у сферу управління земельними ресурсами та землевпорядної діяльності, під час землевпорядного провадження. Землевпорядний процес як галузь науки — це галузь землевпорядної науки, предметом дослідження якої є землевпорядно-процесуальне право, практика його застосування, а метою — вироблення рекомендацій щодо удосконалення законодавства та практики діяльності суб'єктів землевпорядного процесу. Землевпорядний процес як навчальна дисципліна — це дисципліна, яку вивчають у вищих навчальних закладах на землевпорядних факультетах та кафедрах, предметом якої є землевпорядно-процесуальне законодавство, а також сам землевпорядний процес як складової землевпорядної науки.

Основними завданнями землевпорядного процесу є: виокремлення особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва; забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави; невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом; забезпечення раціонального використання та охорони земель; забезпечення гарантій прав на землю; пріоритету вимог екологічної безпеки.

Подальші дослідження полягатиме у дослідженні системи стадій землевпорядного процесу, його функцій, відносин та гарантій.

Література:

1. Земельний кодекс Української РСР від 18 грудня 1990 року № 561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12/>.
2. Третяк А.М., Дорош Й.М., Третяк Р.А., Лобунько Ю.В. Землевпорядний процес: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 276 с.
3. Земельна корупція: ТОП-30 корупційних ризиків та шляхи її подолання. Стратегічний аналіз корупції. Департамент запобігання та виявлення корупції. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/30_antikor_land.pdf.
4. Шарий Г.І., Нестеренко С.В., Москаленко Л.В. Подолання економічного підпілля земельних відносин в Україні. Агросвіт. 2021. № 9—10. С. 34—30.
5. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк М.А. Аналіз стану методологічної основи судової землевпорядної експертизи в Україні. Ефек-

тивна економіка. 2024. № 8. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/issue/archive>.

6. Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Гунько Л.А., Третяк Н.А. Землевпорядкування в Україні: розвиток на засадах новітньої інституціонально-поведінкової теорії: монографія / [за заг. ред. А.М. Третяка]. Біла Церква: "ТОВ "Білоцерківдрук", 2023. 224 с.

7. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 488 с.

8. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), "Land Code of Ukraine SSR", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12/> (Accessed 10 May 2024).
 2. Tretiak, A., Dorosh, Y., Tretiak, R.A. and Lobunko, Yu. (2018), Zemlevporiadnyj protses [Land management process: study guide], OLDI-PLUS, Kherson, Ukraine.
 3. National Agency on Corruption Prevention. Corruption Prevention and Detection Department (2021), "Land corruption: TOP-30 corruption risks and ways to overcome them. Strategic penetration of corruption", available at: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/30_antikor_land.pdf (Accessed 30 May 2024).
 4. Sharyi, G.I., Nesterenko, S.V. and Moskalenko, L.V. (2021), "Overcoming the economic underground of land relations in Ukraine", Agrosvit, vol. 9—10, pp. 34—30.
 5. Tretiak, A.M., Tretiak, V.M. and Tretiak, M.A. (2024), "Analysis of the state of the methodological basis of judicial land planning expertise in Ukraine", Efektyvna ekonomika, vol. 8, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/issue/archive>.
 6. Tretiak, A.M., Tretiak, V.M., Pryadka, T.M., Gunko, L.A. and Tretiak, N.A. (2023), Zemlevporiadkuvannia v Ukraini: rozvytok na zasadaakh novitn'oi instytutsional'no-povedinkovoi teorii [Land management in Ukraine: development based on the latest institutional and behavioral theory], Belotserkivdruk LLC, Bila Tserkva, Ukraine.
 7. Tretiak, A.M. (2013), Zemleustrij v Ukraini: teoriia, metodolohiia [Land organization in Ukraine: theory, methodology], OLDI-PLUS, Kherson, Ukraine.
 8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), "Land Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/print-1509602912924405> (Accessed 10 May 2024).
- Стаття надійшла до редакції 27.08.2024 р.